

MARXISTISKT FORUM

Teoretiskt organ för
Kommunistiska Arbetarföreningen • Nr 2/2025
75 kr

Tema: Fascism

MARXISTISKT FORUM

Nr 2 / 2025

Marxistiskt Forum är Kommunistiska Arbetarföreningens teoretiska organ. Tidsskriften riktar sig till den som är intresserad av marxistisk teori och det är öppet för alla och en var som känner sig hågad att skicka in artiklar till oss. Vi vill uppmuntra till en levande debatt och höjda den teoretiska nivån både internt och externt.

Marxistiskt Forum är samma namn som Kommunistiska förbundet (marxist-leninisterna) / Sveriges kommunistiska parti hade på sin teoretiska tidskrift mellan 1965 till 1985. För ledaren står Marxistiskt Forums redaktion, och för övriga artiklar står enbart författarna själva.

Marxistiskt Forum är en ideell förening och har inget vinstsyfte. Redaktionen och skribenterna får ingen lön/ersättning. Alla inkomster från försäljning av våra nummer går till att betala tryckkostnaden för nya nummer.

Gå med i **Kommunistiska Arbetarföreningen!**

Gå med i kampen för ett socialistiskt Sverige! Kommunistiska Arbetarföreningen strävar att ena alla kommunister i landet för bildandet av ett revolutionärt kommunistiskt parti.

Föreningen står på den vetenskapliga socialismens grund, som framförallt har utvecklats av Marx, Lenin och Mao Zedong. Föreningen vägleds i sin verksamhet av den vetenskapliga socialismens allmänna principer, strävar efter att tillämpa dessa på ett riktigt sätt i sin praktik och bekämpar reformism, revisionism, sekterism och andra yttringar av borgerligt inflytande inom arbetarklassen.

www.arbetarforeningen.se
mejl: kommunistiska-arbetare@protonmail.com

Utan en revolutionär teori kan det inte heller finnas någon revolutionär rörelse.

— Vladimir Iljitj Lenin

Innehåll

- 4** Om den antifascistiska kampen
// Ledare
- 5** Kampen mot fascismen
// Clara Zetkin
- 9** Hur ska extremhögern bekämpas?
// Rickard B. Turesson
- 13** Hur kommer nästa fascism att se ut?
// Pål Steigan
- 16** Om fascism
// Ajith
- 20** Varför nyliberalismen behöver neofascister
// Prabhat Patnaik

Prenumerera! 4 nr för 300 kr. Lösnummer kostar 75 kr. Betalning till Oktoberförlaget, bankgiro 5947-6440.

Märk betalningen "MF" + prenumerationsavgift eller nummer som du beställer.

Vi tar tacksamt emot debattartiklar! Mejla till kommunistiska-arbetare@protonmail.com

Marxistiskt Forum utges av Kommunistiska Arbetarföreningen

www.arbetarforeningen.se

Om den antifascistiska kampen

LEDARE

Fascismen är tillbaka som en farlig politisk rörelse. Fascismen angriper de borgerligt demokratiska rättigheterna, inskränker demonstrationsrätten och yttrandefriheten, attackerar minoriteter, koncentrerar makten till "starka ledare" använder polis och militär för att slå ned motståndet som växer fram och skärper sin kontroll över medborgarna. I detta nummer av Marxistiskt Forum diskuterar vi definitionerna på fascism och andra reaktionära rörelser och hur kampen mot dem ska föras.

Exemplen på dessa rörelser är många. I USA har till exempel Donald Trump tillskansat sig långtgående beslutsrätt. Domstolar, delstatsregeringar och kongressen kämpar alla på olika sätt för att sätta stopp för en del av Trump-administrationens beslut som de anser vara olagliga. Den federala myndigheten ICE jagar och deporterar migranter och i städer där protesterna mot detta är omfattande sätter Trump in militären för att skydda ICE.

I Ungern lade Victor Orban under sig stora delar av TV och annan massmedia och har genom sitt inflytande där kunnat behålla sin maktposition.

I Indien har Hindutva-ideologin, som fokuserar på hinduisk överhöghet och har likheter med nazisternas idéer om "rasrenhet" växt sig stark. Regeringspartiet BJP är starkt influerat av denna ideologi som leder till exkludering av minoriteter (särskilt muslimer och kristna) och våld och diskriminering mot dem. Vi presenterar två artiklar som belyser fascismen ur ett indiskt perspektiv.

I Putins fascistiska Ryssland finns öppet polisiärt förtryck mot oliktankande men det har också utvecklats ett kulturellt förtryck. Polisen gör räder mot barer och privata fester där olämpliga attityder eller kläder uppvisas. Fritänkande forskare på universitetet ställs inför rätta anklagade för förräderi.

Den kinesiska ledningen är socialistisk i hela sin offentliga framtoning, men i grunden är den en djupt förtryckande fascistisk stat där registreringen och övervakningen av medborgarna är så gott som total.

Alla dessa exempel är väl kända men ändå lockas stora massor till olika rasistiska, fascistiska och högerpopulistiska partier i Europa som Nigel Farages *Reform UK* i Storbritannien, Marine Le Pens *Nationell Samling* i Frankrike, Alice Weidels *Alternative für Deutschland* i Tyskland och i Sverige får Jimmie Åkessons *Sverigedemokraterna* ett allt större politiskt inflytande i takt med att Moderaterna närmar sig deras ståndpunkter i fler och fler frågor.

I Europa görs olika försök att bekämpa dessa rörelser men trots detta vinner de framgångar. Den tyska kommunisten Clara Zetkins tal vid Kominterns världskongress 1923 är mycket intressant. Hon pekar ut det kapitalistiska systemet som grundorsaken till fascismens uppkomst och visar hur ekonomiska kriser kan driva såväl proletariatet, som intellektuella och småborgare i händerna på fascistiska rörelser.

Den förre ledaren för det norska partiet AKP(m-l), Pål Steigan tar i sin artikel upp en diskussion om hur morgondagens fascism kommer att se ut och i sin artikel "Hur ska extremhögern bekämpas?" reser Rickard B. Turesson många viktiga aspekter på hur kampen ska utvecklas här i Sverige.

Marxistiskt Forum är ett teoretiskt organ för diskussion och analys. Hör gärna av dig med synpunkter på detta nummer.

Kampen mot fascismen

CLARA ZETKIN

För drygt hundra år sedan varnade den framstående tyska kommunisten Clara Zetkin för fascismens framväxt. Hennes reflektioner och analyser i detta tal från 1923 är fortfarande tankeväckande idag.

Clara Zetkins tal hölls den 20 juni 1923 vid ett utökat möte i Kommunistiska internationalens verkställande utskott. Det återges här i utdrag; bland annat har ett längre avsnitt om fascismen i Italien utelämnats.

Terrorn i Ungern började efter en seger, om än kortlivad, revolutionär kamp av proletariatet. Bourgeoisien hade tillfälligt darrat inför proletariatets makt. Horthy-terrorn kom som hämnd för revolutionen. Och det var en liten kast av feodala officerare som utförde hämnaden.

Endast om vi förstår att fascismen tänder och hetsar upp breda sociala massor som har förlorat sin tidigare existensgrund och därmed ofta sin tro på systemet, kommer vi att kunna bekämpa den.

Det är annorlunda med fascismen. Den är inte på något sätt bourgeoisiens hämnd på proletariatet för att det reste sig i kamp. Historiskt och objektivt sett är fascismen snarare ett straff för proletariatets oförmåga att fortsätta och fullfölja den revolution som började i Ryssland. Och bäraren av fascismen är inte en liten kast, utan breda sociala skikt, stora massor, som till och med når in i proletariatet.

Vi måste vara tydliga med dessa väsentliga skillnader om vi vill bli av med fascismen. Vi kommer inte att övervinna den enbart med militära medel – för att använda det uttrycket – vi måste också besegra den politiskt och ideologiskt. (...)

Fascismen är ett uttryck för systemets förfall

Reformisterna betraktar fascismen som ett uttryck för det borgerliga klassväldets oföränderlighet, för dess överväldigande makt och styrka, som proletariatet inte kan mäta sig med och som det är fel och meningslöst att bekämpa. Därför återstår inget annat för proletariatet än att tyst och ödmjukt träda åt sidan och inte provocera den borgerliga klassherrskapets tiger eller lejon genom att kämpa för sin egen befrielse, för sin egen diktatur. Kort sagt: proletariatet måste avstå från nutiden och framtiden och tålmodigt vänta och se om det kan göra ens små framsteg genom att följa demokratins och reformernas väg.

Jag – och förmodligen alla kommunister med mig – har motsatt åsikt. Nämligen att fascismen, oavsett hur mycket den spänner musklerna, är en utlöpare av den kapitalistiska ekonomins sammanbrott och förfall och ett symptom på den borgerliga statens upplösning. Endast om vi förstår att fascismen tänder och hetsar upp breda sociala massor som har förlorat sin tidigare existensgrund och därmed ofta sin tro på systemet, kommer vi att kunna bekämpa den. Upplösningen av den kapitalistiska ekonomin och den borgerliga staten är i själva verket en av fascismens rötter.

Redan före kriget kunde vi se tecken på att kapitalismen proletariserade bourgeoisien. Sedan dess har kriget slitit sönder den kapitalistiska ekonomin. Detta är inte bara uppenbart i proletariatets extrema fattigdom. Det är lika tydligt i proletariseringen av de bredaste småborgerliga och medelklassmassorna, i småböndernas svåra situation och i de dystära utsikterna för intelligentsian.

Intelligentsians svåra situation är desto större eftersom kapitalismen ansträngde sig för att skapa en överproduktion av den under förkrigstiden. Kapitalisterna skapade ett massivt utbud av arbetskraft inom det intellektuella området för att kunna bedriva en hård konkurrens och pressa ner lönerna. Det var just från dessa kretsar som imperialismen och det imperialistiska världskriget rekryterade många av sina ideologiska förkämpar.

För närvarande ser alla dessa skikt sina förhoppningar om kriget grusas. Deras situation har försämrats dramatiskt. De tyngs mest av det faktum att den existensgrund som de fortfarande hade under förkrigstiden nu är borta.

Jag har inte kommit fram till denna uppfattning enbart på grundval av förhållandena i Tyskland, där särskilt de borgerliga intellektuella upplever svårigheter som ofta är större än arbetarnas elände. Nej, se på Italien! Jag kommer senare att återkomma till det faktum att de ekonomiska omvälvningarna där också var avgörande för att de sociala massorna anslöt sig till fascismen.

Men låt oss titta på ett annat land som, jämfört med andra europeiska länder, inte kom ut ur världskriget i ett så skakat tillstånd, nämligen England. Här talar både pressen och det offentliga livet lika mycket om eländet för de många ”nya fattiga” som om den enorma lyxen och vinsterna för de få ”nya rika”. I Amerika förebådar bondeupproret ökande svårigheter för en mycket stor social klass.

I alla länder har medelklassens situation försämrats avsevärt. I vissa länder håller dessa sociala skikt till och med på att pulveriseras, förstöras. Som ett resultat söker tusentals och åter tusentals nya möjligheter i livet, söker bröd och social trygghet. Deras antal växer eftersom låg- och medelinkomsttagare inom offentlig förvaltning och andra offentliga anställda ansluter sig till dem. De får också sällskap – även i de segrande länderna – av officerare, underofficerare och andra som har förlorat sina jobb och sin försörjning. Sådana sociala element utgör en viktig grund för fascismen och är avgörande för att ge den en tydligt monarkistisk karaktär i vissa länder.

Men vi skulle inte fullt ut förstå fascismens natur om vi betraktade dess utveckling enbart utifrån denna enda orsak, som i hög grad förstärks av staternas ekonomiska situation och deras minskande auktoritet.

Fascismen utnyttjar bristen på tro på socialismen

Fascismen har också en annan rot: stagnationen, den långsamma takten i världsrevolutionen som ett resultat av förräderiet från reformistiska ledare inom arbetarrörelsen.

En stor del av de proletariserade eller proletariseringshotade småborgerliga och medelborgerliga skikten, tjänstemännen och de borgerliga intellektuella hade ersatt krigspsykologin med en viss sympati för reformistisk socialism. De hoppades att reformistisk socialism med sin ”demokrati” skulle kunna förändra världen. Dessa förväntningar har blivit bittert besvikna.

Reformsocialisterna bedriver en mjuk koalitions politik, vars kostnader betalas inte bara av proletärerna och tjänstemännen, utan också av tjänstemän, intellektuella och små- och medelborgerliga av alla slag. Dessa skikt saknar i allmänhet teoretisk, historisk och politisk utbildning. Deras sympati för reformsocialismen var inte djupt rotad.

Därför har de förlorat förtroendet inte bara för de reformistiska ledarna, utan också för socialismen i sig. ”Socialisterna lovade oss att våra bördor och lidanden skulle lindras, de lovade alla möjliga underbara saker, en omorganisation av samhället enligt principerna om rättvisa och demokrati”, sade de. ”Men de stora och rika fortsätter att styra och regera, och ännu hårdare än tidigare.” Proletära element ansluter sig till bourgeoisin som är besviken på socialismen.

Och alla dessa besvikna människor – oavsett om de är av borgerligt eller proletärt ursprung – upplever också förlusten av en värdefull andlig kraft som annars skulle göra det möjligt för dem att ha hopp om framtiden i en dyster tid: de förlorar förtroendet för proletariatet som en klass som kan förändra samhället. De reformistiska ledarnas svek väger inte lika tungt för de besvikna elementen som det faktum att de proletära massorna tolererar sveket, att de fortsätter att bära det kapitalistiska oket utan uppror, att de till och med accepterar hårdare plågor än tidigare.

För att säga sanningen måste jag tillägga att även kommunistpartierna – om jag bortser från Ryssland – inte är utan skuld till att det finns desillusionerade människor i proletariatet som kastar sig i fascismen armar. Dessa partiers åtgärder har inte alltid varit tillräckligt kraftfulla, deras verksamhet

har varit otillräcklig och de har inte nått massorna tillräckligt djupt och starkt. Jag bortser här från taktiska misstag som kan ha lett till nederlag.

Det råder ingen tvekan om att några av de mest aktiva och energiska revolutionärerna bland proletariatet inte har hittat vägen till oss, eller har vänt om på vägen till oss, eftersom de ansåg att vi inte var tillräckligt energiska eller aggressiva, och för att vi inte har lyckats göra dem tillräckligt medvetna om varför vi ibland – med rätta men ofrivilligt – har varit tvungna att visa återhållsamhet.

Den auktoritära staten är fascismens medel

Tusentals och åter tusentals flockades till fascismen. Den blev en fristad för de politiskt hemlösa, de socialt rotlösa, de fattiga och de desillusionerade. Och det de inte litade på att den revolutionära proletariatets klassen och socialismen skulle göra, litade de på att de ”mest kapabla, starkaste, mest beslutsamma och modigaste elementen” från alla klasser, förenade i en gemenskap, skulle göra.

För fascisterna är denna gemenskap nationen. De tror att en ärlig önskan att skapa en ny och bättre social ordning är tillräckligt stark för att överbrygga alla klasskillnader. För dem är staten medlet för att förverkliga det fascistiska idealet. En stark, auktoritär stat, som de skapar efter sin egen bild och som är deras villiga verktyg. Högt över alla partiskillnader och klassmotsättningar kommer denna stat att sitta på tronen och forma världen omkring sig i enlighet med deras ideologi, deras program.

Det är uppenbart att fascismen, beroende på hur den är socialt sammansatt, också innehåller element som kan vara extremt obehagliga, till och med farliga, för det civila samhället. Vidare hävdar jag att de måste bli farliga för det borgerliga samhället om de förstår sina mest grundläggande intressen. Ja, verkligt! Om så är fallet måste de göra sitt yttersta för att se till att det borgerliga samhället krossas så snabbt som möjligt och att kommunismen förverkligas.

Fakta har dock hittills visat att de revolutionära elementen i fascismen har överträffats av de reaktionära elementen. Ett fenomen som liknar andra revolutioner upprepar sig. Småbourgeoisin och medelklassen i samhället vacklar först obeslutsamt mellan proletariatets och bourgeoisins enorma historiska arméer. Deras svåra livsvillkor, och delvis också de bästa ambitionerna och högsta idealen i deras hjärtan, får dem att sympatisera med proletariatet, så länge det inte bara agerar revolutionärt utan också

verkar ha utsikter till seger. Under intryck av massorna och deras behov, under inflytande av denna situation, måste även de fascistiska ledarna åtminstone flirta med det revolutionära proletariatet – även om de inte sympatiserar med det innerst inne.

Men så snart det blir uppenbart att proletariatet själv avstår från att fortsätta revolutionen, att det under inflytande av de reformistiska ledarna drar sig tillbaka från slagfältet, rädd för revolutionen och from mot kapitalismen, har de breda massorna av fascisterna intagit den position som de flesta av deras ledare hade från början – medvetet eller omedvetet – nämligen på bourgeoisins sida. (...)

Det är uppenbart att fascismen har olika egenskaper i olika länder, beroende på de specifika omständigheterna. Men två egenskaper är gemensamma för alla länder: ett pseudorevolutionärt program som är exceptionellt skickligt på att tilltala de breda sociala massornas känslor, intressen och krav, och användningen av den mest brutala, våldsamma terrorn. (...)

Fascismen måste övervinnas politiskt och ideologiskt

Den resolution jag har lagt fram anger olika medel vi måste använda och olika uppgifter vi måste utföra för att besegra fascismen. Jag kommer inte att gå in på detaljerna, eftersom jag anser att de är självklara. Jag vill bara betona att de alla går i två riktningar:

Fascismen blev en fristad för de politiskt hemlösa, de socialt rotlösa, de fattiga och de desillusionerade.

En uppsättning uppgifter syftar till att ideologiskt och politiskt besegra fascismen. Dessa uppgifter är av enorm betydelse. I viss utsträckning kräver de en förändring eller en mer precis inställning till vissa sociala fenomen som är inneboende i fascismen, och de kräver en hög grad av aktivitet.

Vi måste vara medvetna om att fascismen, som jag sa i början, är en rörelse för de hungriga, de behövande, de fattiga och de desillusionerade. Vi måste sträva efter att antingen integrera de sociala skikt som nu faller för fascismen i vår kamp eller åtminstone neutralisera dem för kampen. Med största tydlighet och kraft måste vi förhindra att de förser bourgeoisins kontrarevolution med trupper.

I den mån vi inte kan vinna dessa skikt för vårt parti, för våra ideal, inte kan dra in dem i de revolutionära proletära kämparnas led, måste vi istället

lyckas neutralisera dem, göra dem sterila, eller hur man nu vill uttrycka det. De får inte längre utgöra ett hot mot oss som bourgeoisins legosoldater. Försättningsarna för vår framgång ligger i de levnadsvillkor som bourgeoisins klassherravälde påtvingar dessa skikt i det nuvarande skedet av den historiska utvecklingen.

Jag fäster stor vikt vid att vi målmedvetet och konsekvent tar upp den ideologiska och politiska kampen om själarna hos medlemmarna i dessa skikt, inklusive den borgerliga intelligentsian. Vi måste inse att det som står på spel här är att de obestridligt växande massorna söker en väg ut ur tidens fruktansvärda svårigheter.

Det handlar inte bara om att fylla deras magar. Nej, de bästa elementen bland dem söker en väg ut ur djup andlig nöd. De vill ha nya, fasta förhoppningar, nya, orubbliga ideal, en världsbild på grundval av vilken de kan förstå naturen, samhället, sina egna liv, en världsbild som inte är en torr formel utan har en kreativ, formande verkan.

Vi får inte glömma att fascisternas våldsband inte enbart består av förrådde soldater med landsknechtsmentalitet som njuter av terror, av köpbara trasproletärer. Bland dem finner vi också de mest energiska elementen i de aktuella kretsarna, de som har störst förmåga att utvecklas.

Med allvar och förståelse för deras situation och deras brinnande önskan måste vi börja arbeta bland dem och visa dem att vägen ut inte leder bakåt, utan framåt, mot kommunismen. Kommunismens enorma storhet som världsbild kommer att vinna deras sympati för oss.

Den tredje internationalen är, till skillnad från den andra internationalen, inte bara en internationell organisation för eliten av vita proletärer i Europa och Amerika. Den är en internationell organisation för de exploaterade av alla raser. Därför måste kommunistpartiet i alla länder nu inte bara vara förkämpe för lönearbetare i ordets snäva bemärkelse, inte bara förkämpe för den del av proletariatet som utför manuellt arbete, utan också förkämpe för intellektuella arbetare, ledare för alla sociala skikt som genom sina livsintressen sin önskan att förvärva en mer avancerad kultur, i allt högre grad motsätter sig den kapitalistiska ordningen. (...)

Kommunismen är flamman för ett nytt liv

Vi får inte begränsa oss till att kämpa med massorna och för massorna enbart för vårt politiska och ekonomiska program. Det är uppenbart att politiska och ekonomiska krav är angelägna. Men hur kan vi erbjuda massorna mer än att försvara deras bröd? Vi måste samtidigt ge dem hela det ädla, inre innehållet i kommunismen som världsbild.

Om detta görs kommer vår rörelse att slå rot i alla sociala skikt, särskilt bland de borgerliga intellektuella som, till följd av de senaste årens historiska utveckling, har blivit osäkra i sitt tänkande och sin vilja, som har förlorat den gamla världsbilden utan att ha hittat en ny, fast världsbild i tidens stormar. Låt oss inte tillåta att de som söker går vilse.

När jag utifrån detta tankesätt säger "Gå ut till massorna!", låt mig betona vad som är nödvändigt för att lyckas. Vi får inte glömma Goethes ord: "Getretener Quark wird breit, nicht stark." (2) Vi måste hålla vår kommunistiska ideologi mycket stark, mycket tydlig. Ju närmare vi kommer massorna, desto viktigare är det att kommunistpartiet är en organisatorisk och ideologiskt sammanhängande enhet.

Vi får inte glida in i massorna på ett brett, godtroget sätt. Det skulle leda till den mest skadliga opportunisten, och vi skulle också lida ett skamligt nederlag i våra ansträngningar att nå massorna. Från det ögonblick vi överger vår sanna existens som parti och gör eftergifter för "massornas okunnighet" – nya och gamla massor – förlorar vi det som är viktigast, mest övertygande för dem som söker: den nya historiska livets låga, som lyser och värmer, ger hopp och kampanda.

Anmärkningar:

1) Namnet Horthy hänvisar till ledaren för det kontrarevolutionära regimen i Ungern. Horthy och Co. störtade den ungerska sovjetrepubliken, som existerade från mars till augusti 1919.

2) "Getretener Quark wird breit, nicht stark." Ett berömt citat från Goethe, som direkt översatt betyder: "Om du trampar på ost blir den platt, inte stark."

Hur ska extremhögern bekämpas?

RICKARD B. TURESSON

I.

Hur ska den revolutionär vänstern förhålla sig Sverigedemokraterna (SD) och hur ska partiet betraktas? Hur placerar det sig på högerekalan – som ett högerpopulistiskt, högerextremistiskt eller som ett fascistiskt parti? I vilken utsträckning liknar det eller skiljer det sig från ett fascistiskt parti?

Redan Kominterns fjärde kongress 1922 uppmärksammade fascismen:

”De karaktäristiska kännetecknen för den italienska fascismen, den ’klassiska’ fascismen, som för en tid har erövrat hela landet, består däri att fascisterna icke blott bilda mindre kontra-revolutionära, till tänderna beväpnade kamporganisationer utan även försöka genom social demagogi skaffa sig en grundval bland massorna, i bondekretsarna, bland småborgarna, till och med i vissa delar av arbetarklassen, varvid de skickligt söker utnyttja alla missräkningarna över den så kallade demokratien.”

I sitt tal vid Kominterns sjunde kongress 1935 framhöll Dimitrov att ”fascismen vid makten (är) en öppen, terroristisk diktatur av finanskapitalets mest reaktionära, mest chauvinistiska och mest imperialistiska element.”

Vad kännetecknar fascismen och nazismen enligt Komintern?

- Deras mål är en auktoritär, våldsam och militariserad stat;
- Führerprincipen tillämpas, d.v.s. att alla ska underordna sig ledaren och i princip avskaffas den intern medlemsdemokrati;
- Rörelserna genomdriver ett organiserat klassarbete i form av en korporativ stat, som sammansmälter med finanskapitalet, varvid fackföreningarna helt uppgår i dessa korporationer;

- Rörelserna är revanschistiska, imperialistiska, nationalistiska och rasistiska;
- Rörelserna är anti-demokratiska, anti-liberala och anti-socialistiska;
- Rörelsen förordar en patriarkalisk, anti-homosexuell familje- och sexualpolitik.

Utifrån denna karakteristik vore det en överdrift att påstå att Sverigedemokraterna idag är ett fascistiskt eller nazistiskt parti. Det är snarast ett högerpopulistiskt parti idag, eftersom det håller sig inom den borgerliga demokratins ramar. Detta gäller i princip nästan alla högerpopulistiska partier i Västeuropa, eftersom öppen fascism och nazism diskrediterades tack vare nederlaget i andra världskriget. Men samtidigt har partiet i grund och botten mycket gemensamt med fascismen och nazismen, eftersom det alltid utpekar en och samma syndabock, nämligen utom-europiska invandrare, särskilt muslimska, i syfte att splittra proletariatet politiskt. Sverigedemokraterna står också i allt väsentligt för ultrakonservativa värderingar. Sverigedemokraterna är ett slags fascister i kostym; många i den ledande kärnan hade också ett direkt förflutet i diverse profascistiska och pronazistiska organisationer.

Kärnan i de fascistiska och nazistiska rörelser, som uppstod fr.o.m. början av 1920-talet var att de fr.a. var riktade mot den revolutionära arbetarrörelse, som hade vuxit fram och inspirerats av Oktoberrevolutionen. Clara Zetkin (se artikel på annan plats) har hävdad att fascismen och nazismen var straffet för de kommunistiska partiernas misslyckade revolutionsförsök efter första världskriget. Medan oktoberrevolutionen segrade, visade de misslyckade revolutionsförsöken att det faktiskt gick att besegra kommunistiska partier.

Men dessa rörelser på 1920-talet var inte stöpta i en och samma form; det fanns olika skillnader dem emellan. Nazistpartiet i Tyskland var anti-semitiskt från första början, medan det italienska fascistpartiet exempelvis i inledningskedet hade judiska

medlemmar, t.o.m. i ledningen. Först efter att Italien blivit beroende av nazityskt stöd för sin överlevnad, började de italienska fascisterna deportera judar till koncentrationslägren.

Det avgörande för att de italienska fascisterna och tyska nazisterna kunde gripa makten var att de fick respektive finanskapitals stöd, som inte litade på att de borgerligt-demokratiska partierna, inklusive socialdemokraterna, klarade av att dämpa upp för den revolutionära arbetarrörelsen med kommunisterna i spetsen.

Det har sagts att när ”fascistiska rörelser börjar växa och närma sig den reella maktens möjligheter så vrider de ner på radikaliteten”. Det är i och för sig sant att de tonar ner de anti-kapitalistiska kraven eller avlägsnar dem helt när de börjar växa. Men en slags radikalitet tonade aldrig fascisterna och nazisterna ner, nämligen att de helt ville krossa den revolutionära arbetarrörelsen med alla medel, inklusive fysiska. De italienska och tyska kommunisterna var de första som fängslades, sattes i arbetsläger eller i koncentrationsläger.

Om Sverigedemokraterna snarast är ett betrakta som ett högerpopulistiskt parti, kan man inte säga att fascismen står starkare idag än någonsin i Sverige. Det är sant att som mest samlade de renodlat nazistiska partierna i Sverige runt 27 000 röster i valen 1934. **Men hela det politiska etablissemang- et, utom Sveriges Kommunistiska Parti, i Sverige tog ett steg åt höger före andra världskriget.** Bondeförbundet var starkt påverkat av nazistiska tankegångar liksom Högerpartiets ungdomsförbund, som bröt med moderpartiet. Det fanns därmed inget utrymme för öppna nazistiska eller fascistiska partier. Flyktingpolitiken var ytterst restriktiv. Fram till andra världskrigets utbrott under 30-talet tog Sverige inte emot mer än omkring 5 000 flyktingar från Tyskland. Cirka 3 000 av flyktingarna var judar. Det enda parti, som utsattes för repressalier av statsmakten var Sveriges Kommunistiska Parti, vars tidningar belades med transportförbud och hundratals medlemmar internerades i arbetsläger.

II.

Dimitrov skrev också:

”Ingen allmän karakteristik av fascismen, hur riktig den i och för sig än vore, kan befria oss från nödvändigheten att studera och taga hän-

syn till säregenheterna i fascismens utveckling och i den fascistiska diktaturens olika former i de enskilda länderna och på olika etapper. Det är nödvändigt att i varje land utforska, studera och ta reda på det nationellt säregna, det nationellt specifika hos fascismen och i överensstämmelse därmed fastställa de verksamma metoderna och formerna för kampen mot fascismen.”

Jag anser alltså inte att Sverigedemokraterna ska karakteriseras som ett fascistiskt parti, eftersom de inte uppfyller flera av de kriterier, som angetts tidigare. Det är snarare ett högerpopulistiskt parti, med Alternativ för Sverige till höger om sig och Nordiska motståndsrörelsen som ett öppet nazistiskt parti. SD verkar inom den borgerliga demokratins ramar, prioriterar den parlamentariska verksamheten och dess interna organisation liknar övriga borgerliga partiers och socialdemokraternas. Om det uppstår en intern opposition, så gör man sig naturligtvis av med den, men det gör också de andra partierna om det kniper, exempelvis socialdemokraterna. Sverigedemokraterna organiserar inga kampgrupper, som angriper vänsteraktivister fysiskt. Sverigedemokraterna är i första hand ett invandringsfientligt parti, särskilt gentemot utom-europeiska, speciellt muslimska invandrare, och de sist anlända invandrarna. Märk väl att det finns tidigearnlända invandrare som stöder SD; på deras vallistor finns kandidater med finska, tyska och slaviska namn.

Sverigedemokraternas taktiska huvudlinje har varit att göra sig så pass rumsrena att de i har kunnat ingå ett regeringssamarbete med Moderaterna och Kristdemokraterna, eller åtminstone tjänstgöra som regeringsunderlag till en sådan regering. Därför rensar SD fortlöpande ut de värsta öppna rasisterna och modifierar vissa politiska ståndpunkter; de har övergett EU-utträdeskravet, korrigerat synen på abort och ha öppnat för vinstdrivande företag inom den offentliga sektorn. Idag kräver Sverigedemokraterna dock ministerposter, vilket skapar slitningar, särskilt gentemot Liberalerna.

SD har i och för sig en annan förhistoria än sina motsvarigheter i Danmark, Finland och Norge. Fremskrittspartiet i Norge och Dansk Folkeparti började som skatteverulantpartier och Sannfinländarna har uppstått från Landsbygdspartiet, ett missnöjesparti. SD ”bildades 1988 av veteraner inom militant rasism och fascism” för att citera Expo.¹ I den praktiska politiken, särskilt vad gäller invandringsfrågan, är det dock inte mycket som skiljer dessa

1. Expo ger en saklig beskrivning av SD:s framväxt: <https://expo.se/fakta/wiki/sverigedemokraterna-sd>

partier åt. Dansk Folkeparti har hittills haft mest framgång i fråga om invandringsmotståndet, utan att ingå i någon regering, men förlorade en stor del av sitt röstetal i det senaste valet, eftersom de danska socialdemokraterna skärpte sin invandringspolitik. Vissa svenska socialdemokrater sneglar åt de danska socialdemokraternas taktik. Sannfinländarna ingick i den förra finländska regeringen, men sprack på kuppen. Det norska Fremskrittspartiet har också förlorat röster på sin regeringssamverkan.

De svenska riksdagspartierna, alltifrån de borgerliga partierna till Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet, har i varierande utsträckning angripit SD för dess politiska förflutna, men den argumentationen biter inte särskilt bra, eftersom SD fortsätter att växa, inklusive i LO-kollektivet. Det hjälper inte att angripa SD som ett fascistiskt parti; det är ungefär lika effektivt som att bedriva teoretisk religionskritik i syfte att omvända troende. SD måste angripas på annat sätt.

Man måste dock komma ihåg att ingenting hindrar att Sverigedemokraterna kan radikaliseras ytterligare i en krissituation. i en skärpt klasskampssituation.

III.

Varför går Sverigedemokraterna framåt? Sverigedemokraterna gick framåt även i det senaste valet och ökade från 12,9 procent till 17, 8 procent. I vissa delar av Sverige är SD största parti, framför allt i Skåne, där Sverigedemokraterna är största parti i 20 av 33 kommuner. SD utnyttjar den frustration, som finns bland småfolk, delar av proletariatet, de lågutbildade och de arbetslösa över samhällsutvecklingen sedan 1980-talet. I en artikel på DN Debatt skrev tre forskare:

”Både SD:s politiker och dess väljare kommer i högre grad än i andra partier från gruppen som fått det sämre sedan 2006. Vår forskning visar att inkomstfördelning och arbetsmarknad är viktigare för att förstå partiets framgångar än ökad invandring”.

Forskarna menade att Sverigedemokraternas tillväxt sammanfaller med två ekonomiska skeenden som påverkade de flesta väljares ekonomi. Regeringen Reinfeldt började 2006 genomföra den så kallade arbetslinjen, med jobbskattavdrag samt åtstramade socialförsäkringar och a-kassa. Under 2008 drabbades Sverige också av den globala finanskrisen och högre arbetslöshet. Arbetslinjen

gav stora väljargrupper sämre ekonomiska villkor, särskilt i relativa termer. Reformerna av skatter och socialförsäkringar vidgade gapet i genomsnittlig disponibel inkomst med 20 procentenheter mellan de fast förankrade på arbetsmarknaden, så kallade insiders, och de utan fast förankring, outsiders.

Sverigedemokraternas väljarunderlag utgörs i stor utsträckning av förlorarna på den ekonomiska utvecklingen. Samma forskare hävdar att en jämförelse av valresultaten visar att SD:s röstandel har ökat betydligt mer mellan 2002 och 2014 i kommuner med fler innevånare som fått försämrade ekonomiska förhållanden. Jämfört med övriga partier är 600 procent fler av SD:s politiker förtidspensionerade och 450 procent fler långtidsarbetslösa eller ekonomiskt inaktiva.

I första hand protesterar därför Sverigedemokraternas väljare mot de partier, som har suttit i regeringsställning och är ansvariga för den förda politiken. Frågan om invandringspolitiken spelar egentligen mindre roll. Vänsterpartiet har visserligen kritiserat den förda politiken, men fokuserar på den parlamentariska verksamheten och har numera ett mycket svagt stöd bland de LO-anslutna väljarna – 10 procent liksom Moderaterna. Dessutom har de fungerat som regeringsunderlag för den senaste S/MP-regeringen i utbyte mot marginella reformer. Vänsterpartiets bristande massarbete kan illustreras av demonstrationen mot inskränkningarna av strejkrätten på Norra bantorget i Stockholm den 25 augusti 2018. Den samlade 2 000 deltagare, men var fanns Vänsterpartiets 6500 medlemmar i Stockholm?

Sverigedemokraterna ger invandrarna skulden för den uppkomna situationen. Därmed avleder de kampen mot borgerskapet. De högerpopulistiska partierna kämpar för en kapitalism med färre eller inga alls invandrare, som om detta skulle lösa några av kapitalismens problem. De högerpopulistiska partierna letar efter syndabockar, men inte rätt syndabockar. Huvudansvaret för samhällsutvecklingen, inklusive för invandringens utveckling, bär nämligen i stället borgerskapet och dess nyliberala politik sedan 80-talet. Sverigedemokraterna står också närmast Moderaterna och Kristdemokraterna i politiken.

IV.

Hur ska Sverigedemokraterna bekämpas? Den enda framgångsmetoden för kommunisterna i detta sam-

manhang är att fokusera på huvudmotsättningen mellan proletariatet och borgerskap, söka förankra sig i arbetarklassen och ena alla som kan enas, oberoende av härkomst, religion etcetera, på klasskampens grund, samtidigt som alla försök att splittra arbetarklassen politiskt bekämpas.

Den rörelse som vill bekämpa rasism, högerextremism, högerpopulism och fascism i praktiken i stället för rättägnasigätmeningslös plakatpolitik mästedärför

- prioritera proletariatets frågor, d.v.s. kämpa för att förbättra proletariatets levnadsstandard, bekämpa de ökande inkomst- och förmögenhetsskillnaderna, lönedumpning, avskaffandet av fackliga minimilöner och bekämpa bemanningsföretagen och försämrade anställningsvillkor och öka den fackliga organisationsgraden;
- finnas ute på LO- och TCO-kollektivets arbetsplatser och inte instängda i medelklassghetton;
- kräva och verka för att Sverige utträder ur EU. I och med medlemskapet i EU dikteras den ekonomiska politiken i Bryssel och det går aldrig att uppnå full sysselsättning igen i Sverige, eftersom EU:s anti-inflationistiska politik går stick i stäv mot denna;
- **kräva och verka för att Sverige utträder ur NATO, eftersom NATO är en krigsallians under USA:s hegemoni, och i stället tillämpar en konsekvent neutralitetspolitik;**
- bekämpa den nuvarande bostadspolitiken, som har lett till att andelen villor och bostadsrätter ökar på bekostnad av andelen hyresrätter, vilket leder till ökad segregering;
- bekämpa den nuvarande skolpolitiken med fritt skolval och friskolor, vilket leder till ökad segregering;
- fokusera på befrielsekampen i de neo-koloniala länderna och stödja de folk och nationer som intar en konsekvent anti-imperialistiska hållning; solidaritetsarbetet med Indokinas folk hade en enorm betydelse för det revolutionära uppsvinget i Sverige.
- föra en skoningslös ideologisk kamp i sak mot rasistiska, chauvinistiska och fascistiska föreställningar.
- kunna erbjuda en vision om ett alternativt socialistiskt samhälle. Som Clara Zetkin sade utnyttjade fascisterna också ”bristen på tron på socialismen”. Ingen vänsterorganisation – det gäller speciellt Vänsterpartiet, Kommunistiska Partiet, det s.k. SKP och alla slags trotskistiska sekter – utom Kommunistiska Arbetarföreningen idag kan presentera en trovärdig socia-

listisk version.

På 1960- och 1970-talet existerade knappt några högerextremistiska organisationer i Sverige; Nordiska Rikspartiet och Nysvenska rörelsen var försvinnande små. Bevara Sverige svenskt (BSS), förlagan till Sverigedemokraterna, bildades först 1979, d.v.s. efter att vänsteruppsvinget börjat avta. Avsaknaden av högerextremism berodde dels på att Sverige upplevde en kontinuerlig ekonomisk expansion 1950 – 1973 och dels på att den utomparlamentariska vänstern i Sverige med KFML/SKP i spetsen gjorde korrekta politiska prioriteringar. Den utomparlamentariska vänstern hade helt enkelt tolkningsföreträde. KFML/SKP prioriterade den inhemska klasskampen fram till 1978 och förenade den med den proletära internationalismen, vilket främst kom till uttryck i solidaritetsarbetet med Indokinas folk. KFML/SKP bedrev alltså ingen plakatpolitik utan fokuserade på arbetarklassen och dess intressen. Dessutom var naturligtvis nazismen och fascismen i Sverige och övriga Europa djupt diskrediterade på grund av deras framfart under andra världskriget liksom nederlag.

För att travestera Clara Zetkin: Sverigedemokraternas frammarsch är straffet för att motorn i den utomparlamentariska vänstern, det maoistiska KFML/SKP, likviderades inifrån 1978. Om det finns ett starkt revolutionärt parti får det en katten-på-rättan; rättan-på-repet-effekt; det driver reformister, revisionister och allsköns opportunisterna fram för sig. DFFG, som i praktiken leddes av maoister, kunde t.o.m. tvinga en socialdemokratiska regering att frondera mot USA-imperialismen för dess krig i Indokina.

Det är helt felaktigt att tillåta de borgerliga partierna, Socialdemokraterna, Miljöpartiet att posera som Sverigedemokraternas värsta vedersakare. Tvärtom har olika borgerliga och socialdemokratiska regeringar berett vägen för SD genom sin politik. Speciellt de borgerliga partierna har gått i spetsen för den pågående segregeringen genom att till exempel driva fram en omvandling av hyresrätter till bostadsrätter och friskolereformen. Dessutom har de tagit varje tillfälle i akt för att propagera för en sänkning av minimilönerna. Politiskt stämplar de vissa bostadsområden som ”utsatta” områden.

Det är illa nog att Sverigedemokraterna i opinionsundersökningar tävlar med Socialdemokraterna om att vara största parti; speciellt allvarligt är det att runt 30 procent av LO-kollektivet i opinionsundersökningar sympatiserar med SD.

Hur kommer nästa fascism att se ut?

PÅL STEIGAN

I denna artikel argumenterar Pål Steigan för att den nya fascismen utan tvekan kommer att se helt annorlunda ut än den gamla. Detta beror dels på att fascismen är som en kameleont, som byter form och färg efter behov, men dels också på att den har besegrats en gång och därför måste försöka lära av sina egna misstag.

Det är 98 år sedan det italienska fascistpartiet Partito Nazionale Fascista organiserade den s.k. ”Marchen mot Rom”¹ och genomförde en fascistisk statskupp i Italien under ledning av Benito Mussolini. Det är 87 år sedan Adolf Hitler och hans NSDAP genomförde sin statskupp² i Tyskland. Och det är över 81 år sedan Francisco Franco³ utropade seger i det spanska inbördeskriget och upprättade en fascistisk diktatur i Spanien.

De fascistiska rörelserna hade mycket gemensamt, även om de inte var identiska. När nazisterna genomförde sin kupp i Tyskland hade de italienska fascisterna redan suttit vid makten i mer än tio år. Fascismen som ideologi och program har sitt ursprung i Italien, och det är fullt möjligt att studera fascismens dokument, deklARATIONER och praktik för att se vad den stod för⁴.

Fasces

Ordet fascism kommer från fasces, som var en maktsymbol i det romerska riket. Det var ett knippe pinnar som var sammanbundna med en yxa. Pinnarna symboliserade tjänstemannens rätt att utdela piskrapp. Yxan symboliserade dödsstraffet.

Detta visar i vilken utsträckning auktoritet och våld är centralt för fascismen. Benito Mussolini menade att 1800-talet hade varit socialismens och liberalismens århundrade, men att 1900-talet skulle bli **den totalitära och våldsamma statens** århundrade. Samhället skulle **militariseras**.

Mussolini erkände att fackföreningarna hade spelat en viktig historisk roll, men i fascismen skulle klasskampen ersättas av klassarbete. Arbetare, chefer och ägare skulle organiseras i korporationer uppifrån och ner. Dessa korporationer skulle i sin tur vara underordnade den auktoritära fascistiska staten. Fackföreningar utanför korporationerna skulle förbjudas.

Den fascistiska staten skulle vara allomfattande och ta hand om alla aspekter av undersåtarnas liv, från det andliga till sport, kultur, arbete och ekonomi. Medborgarna skulle visa disciplin och lydnad. I gengäld skulle den fascistiska staten vara en social stat som tillhandahöll välfärd, utbildning, bostäder, hälsovård och så vidare.

Mussolini ville återupprätta romarrikets storhet, och det är lätt att se i alla symboler och proklamationer. Detta inkluderade också en revanschism för att återta territorier som Italien hade förlorat under historiens gång, såsom den franska rivieran inklusive Nice, Korsika, Ticino i Schweiz, den dalmatiska kusten i Jugoslavien, Malta och många fler. I den meningen var fascismen ultranationalistisk, men detta drag skilde den inte från annan imperialism på den tiden (kom ihåg att Storbritannien vid den

1. <https://steigan.us18.list-manage.com/track/click?u=ec5f22e636ec0e2f1e4b5309e&id=4ac0ba34da&e=bc322a1650>

2. <https://steigan.us18.list-manage.com/track/click?u=ec5f22e636ec0e2f1e4b5309e&id=0427a88552&e=bc322a1650>

3. <https://steigan.us18.list-manage.com/track/click?u=ec5f22e636ec0e2f1e4b5309e&id=792f1c7fa0&e=bc322a1650>

4. <https://steigan.us18.list-manage.com/track/click?u=ec5f22e636ec0e2f1e4b5309e&id=9c79eb98e8&e=bc322a1650>

här tiden styrde över stora delar av världen och såg det som sin naturliga rätt).

När det gällde familjepolitiken var fascismen starkt patriarkal. Kvinnor subventionerades av staten för att stanna hemma och föda barn.

Sammanfattning av några viktiga punkter i fascismen:

- Den auktoritära, våldsamma och militariserade staten
- Klassamarbete i stället för klasskamp
- En korporativ stat med en toppstyrd fusion mellan stat och näringsliv
- En patriarkalisk och allomfattande stat
- Ledarprincipen, Mussolini såg sig själv i rollen som en romersk kejsare, Il Duce, fursten
- Modernism och futurism, fascisterna såg sig själva som en moderniserande kraft
- En patriarkalisk familj, anti-homosexualitet
- Revanchistisk, imperialistisk, nationalistisk och rasistisk
- Antidemokratisk
- Anti-liberalistisk
- Anti-socialistisk
- Antikommunistisk

Fascismen var ett svar på den tidens klasskonflikter. Den var en möjlig lösning på kapitalismens problem. För att besegra klasskampen och förhindra en socialistisk revolution och samtidigt återuppliva den italienska kapitalismen fann fascismen sin lösning i en korporativ, allomfattande och auktoritär stat.

Fascismen gynnade först och främst de stora industrikapitalisterna och de stora jordägarna, latifundisterna. Det var ingen tillfällighet att Italiens största industrikapitalist Giovanni Agnelli (FIAT) var en stark anhängare av fascismen och såg till att tjäna pengar på den.

Fascismens kärna är en auktoritär, våldsam och militaristisk stat, arbetarfientlig, klasskampsfientlig, demokratifientlig - och imperialistisk.

En av historiens främsta antifascister, Georgi Dimitrov, sade i sin rapport till Kommunistiska internationalens 7:e världskongress 1935

”Fascismen är finanskapitalets egen makt. Den är organisationen för det terroristiska förtrycket av arbetarklassen och den revolutionära delen

av bönderna och intelligentsian. Fascismen i utrikespolitiken är chauvinism i sin mest brutala form, som odlar ett djuriskt hat mot andra folk. Denna fascismens verkliga karaktär måste särskilt betonas, eftersom fascismen genom att gömma sig bakom social demagogi i ett antal länder har kunnat få grepp om de massor av småborgare som har kastats ut ur sin vanliga bana, till och med vissa delar av proletariatets mest efterblivna skikt, som aldrig skulle ha följt fascismen om de hade insett dess verkliga klasskaraktär och dess sanna natur.”

Fascism är finanskapitalets oinskränkta diktatur. Fascism är inte i första hand något som kommer från några tragikomiska, uniformerade marginalgrupper som dyrkar fascistiska symboler från det föflutna. **Fascismen växer ur storfinansens behov av att förtrycka arbetarklassen och folket och föra sina imperialistiska krig.**

Fascismens estetik är bara ytlig

Vissa kritiker av fascismen fokuserar alltför mycket på fascismens estetik. De föreställer sig att en ny fascism kommer att använda samma eller en liknande estetik. Detta är ett allvarligt misstag, och det kan stå oss dyrt om vi låter oss förledas. Fascismen är som en kameleont. Den byter form och färg efter behov. Det fascistiska formuttrycket på 1930-talet blev som det blev därför att det visade sig fånga de strömningar som fascismen behövde livnära sig på (se filmaffischen till Leni Riefenstahls film *Triumph des Willens*).

Fascisternas motståndare, socialdemokraterna och kommunisterna, använde sig också av liknande estetik och formelement. Men deras politik var mer eller mindre diametralt motsatt.

Missförstå mig inte: den gamla fascismen finns fortfarande kvar, och idag är den starkast i Ukraina, där nazistiska kollaboratörer från krigsåren har förvandlats till nationalhjältar. Men det är inte de som vill erövra världen.

Om vi ska förbereda oss på att känna igen den kommande fascismen måste vi inse att vi kommer att hitta dess estetik i de formmässiga element och den estetik som är populära idag, och inte i dem som var populära för hundra år sedan. Den nya fascismen kommer därför utan tvekan att se helt annorlunda ut än den gamla.

Finanskapitalets oinskränkta diktatur har pågått under en långre tid

Ernst Wolff, journalist, författare och återkommande kommentator för Deutsche Wirtschafts Nachrichten skriver:

Om man bara tittar på den maktutvidgning som det digital-ekonomiska komplexet har uppnått under de senaste tre månaderna, kan man inte undgå att inse att det har uppnått en styrka som helt överglänser det militärindustriella komplexet, som USA:s president Eisenhower i sitt avskedstal 1960 kallade ”potentialen för en katastrofal uppgång av felplicerad makt”.

Och vi har visat att det går längre än så: ”De tre ’vanliga misstänkta’ kontrollerar också vapenindustrin, läkemedelsindustrin, varumärkena, jordbruksindustrin och medieindustrin. Deras makt är större än någon annan kapitalmakt i historien, och denna makt växer varje dag.”

Dessa finansfurstar har mer personlig makt än nästan alla andra makthavare i historien. De kan styra stater och internationella organisationer, de kan köpa de politiker och organisationer de behöver, och de har alltid bra press - eftersom de äger den.

Därför vet vi också en hel del om hur deras diktatur kommer att bli. Om du gillade Östtysklands Stasi kommer du att älska dessa miljardärers sköna nya värld. Från deras egna dokument vet vi följande:

- De vill avskaffa kontanter och införa en helt digital valuta som kontrolleras av dem själva. På så sätt kommer de att ha full kontroll över allt deras medborgare gör, vad de köper, vem de köper av och om de får kredit för att köpa något alls.

- Genom elektronisk valuta, ofta kontrollerad genom ett chip under huden eller på annat sätt, genom digitalt ID och genom ”sociala medier”, kommer de att veta allt om dig, din hälsa, dina vänner, dina vanor (och dåliga vanor), dina tankar, attityder och känslor.

- De kommer att kontrollera all press och alla medier, och allt som inte passar deras diktatur kommer att svartlistas och försvinna i vad Orwell kallade ”minneshålet”. Lägga ihop romanerna 1984, Brave New World och Oryx and Crake, så får du en uppfattning om vad det handlar om. Eller så kan du läsa deras egna visioner på webbplatsen för mil-

jardärernas klubb World Economic Forum: Akta dig för den stora återställningen

- Genom sociala medier kommer de att kontrollera massornas stämning i detalj. De kommer att få dig att vilja följa deras kommando, och du kommer att känna att denna önskan kommer inifrån, från dig själv.

- Om de får som de vill kommer de att kontrollera våra gener, kanske till och med ta patent på vissa av dem, och naturligtvis vår reproduktion.

- Där den gamla fascismen ville skydda en patriarkalisk kärnfamilj som var underställd staten, vill den nya fascismen upplösa familjen helt och hållet och göra oss till fritt svävande och lättmanipulerade sociala atomer.

- De vill reducera de nationella parlamenten till obetydliga, ceremoniella organ utan makt. Finansministerier och centralbanker kommer att vara underordnade dem.

- De kommer att ha kontroll över alla strategiska resurser och utnyttja dem som de finner lämpligt.

- Om de vill ha krig kommer de att köpa politiker och icke-statliga organisationer som uppvisar till krig. Om de vill ha en häxjakt har de alla propagandaverktyg de behöver till sitt förfogande.

- Och du kommer inte att få höga odds om du satsar på att de kommer att framställa sig själva som gröna, progressiva och framtidsinriktade, för det gör de redan. Naturligtvis använder de termer och uttryck som har folkligt stöd, men det betyder inte att de faktiskt är gröna, progressiva eller framtidsinriktade.

I slutändan kommer detta att bli den nya fascismen, dvs. finanskapitalets oinskränkta diktatur. Är det konstruktivt att kalla det fascism? Det är förvisso användbart, eftersom det hjälper till att se klasskaraktern och det diktatoriska innehållet i mångmiljardärernas program. Men den nya fascismens form skiljer sig så mycket från den gamla att det sannolikt kommer att dyka upp nya termer för att karaktärisera den. För tillfället räcker det med att vi inser vad detta monster är och att vi blir mycket bättre på att bekämpa det, för det här är blodigt allvar.

Om fascism

AJITH

"Kamrat Ajith" blev maoistisk revolutionär för 50 år sedan, i kölvattnet på det stora Naxalbari uppröret. Han har sedan dess arbetat mest underjordiskt men även tillbringat många år i fängelse. Han har blivit känd och uppskattad i Indien och internationellt som teoretiker och revolutionär. 2014 ledde han, som generalsekreterare i CPI(M-L) Naxalbari partiet till en sammanslagning med Indiens Kommunistiska Parti (Maoisterna). Detta parti i sin tur hade bildats tio år tidigare i en förening av olika maoistiska partier. Han har sedan dess varit en ledande kraft i det sammanslagna partiet, Indiens Kommunistiska Parti (Maoisterna) och hett eftertraktad av den Hindu fascistiska Indiska staten.

* * *

Fascismen är ett resultat av imperialisternas och de indiska härskande klassernas försök att övervinna de kritiska utmaningar som de står inför på det politiska och ekonomiska området. Den uttryckliga brahmanismen har sitt ursprung i den indiska statens särskilda legitimitetskris. Dess aggressiva hållning kommer från RSS' fascistiska natur. Allt är utan tvekan sammankopplat. Det är därför det är korrekt och nödvändigt att tala om den brahmanska hindutvafascismen.

På senare tid har Kominterns syn på fascismen och taktiken för att motstå den kritiserats av förespråkare för "kampen på tre sätt". Staten/den härskande klassen, de högerextrema rörelser som fascismen är en del av och folkrörelserna - det är de "tre" som avses i denna syn.

Vad sa Georgi Dimitrov, Kominterns ledare? *"Fascismens maktövertagande är inte en vanlig succession av en borgerlig regering efter en annan, utan ett ersättande av en statsform för bourgeoisiens klassheravälde - borgerlig demokrati - med en annan form - öppen terroristdiktatur."*

Kommunistiska internationals exekutivkommitté noterade att fascismen vid makten (är) *"...den öppna terroristdiktaturen för finanskapitalets mest reaktionära, mest chauvinistiska och mest imperialistiska element."*³

Dimitrov och exekutivkommittén talade om fascismen vid makten och dess förhållande till en fraktion av storbourgeoisien i de imperialistiska länderna, inte om fascistiska rörelser. Därför är "Trevägskamp"-tesens kritik av de ståndpunkter som hävdar att fascistiska rörelser inte "styr" av storbourgeoisin helt ovidkommande.

Dessutom, även om fascistiska rörelser ofta är emot den befintliga politiska strukturen och den härskande klassens partier under sin inledande period, får de förr eller senare stöd av en del av finanskapitalet och statsapparaten. De frodas och växer med sådant stöd. Mussolini fick hjälp av den brittiska imperialismen. Argument om "relativ autonomi" för sådana rörelser tenderar att ignorera eller underdriva detta.

Enligt "Trevägskampen"-tesen: "...högerextrema rörelser, där fascismen är en tendens, är inte bara de mest reaktionära kapitalisternas chock-trupper... de kan samarbeta med polisen eller göra gemensam sak med vissa fraktioner av kapitalet. Men de är

1. Rashtriya Swayamsevak Sangh, hindunationalistisk organisation, grundad 1925. RSS är moderorganisationen inom det hindunationalistiska nätverket Sangh Parivar, i vilket bland annat Indiens regeringsparti BJP ingår.

2. <https://www.marxists.org/svenska/historia/internationaler/komintern/dimitrov-ki-kongressen-35.html>

3. https://marxistarkiv.se/komintern/13e_ekkiplenum.pdf

systemoppositionella former av organisering." De utmanar status quo.⁴

Under sin uppbyggnads- och tillväxtperiod kan fascistiska rörelser utmana den härskande klassens partier eller hamna i konflikt med statsapparaten. Men det gör dem inte systemoppositionella. **De utmanar aldrig statsmakten och motsätter sig inte heller det kapitalistiska systemet eller det borgerliga styret.** Tesen om trevägskampen bortser från, och döljer därmed, de kvalitativa skillnaderna i motsättningarna mellan de tre polerna, dvs. den härskande klassen/staten, fascistiska rörelser och folkrörelser. Motsättningen mellan de två förstnämnda kan ibland bli antagonistisk, men i grund och botten är den inte antagonistisk. Det är också därför som det är fel att använda termen systemoppositionell för att beskriva fascistiska rörelser. Motsättningen mellan folkrörelser och de andra två är i grunden antagonistisk, även om den kan bli icke-antagonistisk med vissa delar av dem, i vissa specifika situationer.

Genom att peka på de fascistiska rörelsernas blandade klassammansättning hävdar tesen om "trevägskampen" att fascismen inte har en entydig klasskaraktär. Detta innebär att man inte skiljer mellan klassammansättning och klasskaraktär. "Frågan om fascismens klasskaraktär får inte förväxlas med frågan om den fascistiska massrörelsens klassammansättning. ...klassammansättningen i denna rörelse är mycket blandad. Det avgörande är: vilken klasspolitik för den? Vilken klass tjänar den?" (Från Kuusinenens rapport till Kominterns 13:e plenum)⁵

Tesen om "trevägskampen" hävdar att Dimitrov drog en tydlig linje mellan vanligt borgerligt styre och fascistisk statsmakt. Folkfrontlinjen tillät därför kommunistpartierna att alliera sig med icke-revolutionära organisationer som en nödtåtgärd för att förhindra uppkomsten av fascistiska stater. Innebörden är att detta främjade revisionismen.

Detta väcker två frågor:

1) Finns det någon tydlig skillnad mellan vanlig borgerlig regeringsmakt och fascistisk regeringsmakt?

Ja, det finns det. I den borgerliga demokratins normala funktion är statens våld dolt. När det tas i bruk framställs det som en exceptionell åtgärd som krävs av exceptionella omständigheter; av en situation där den så kallade "rättsstatsprincipen" har rubbats. Fascismen undergräver denna föreställning. Det exceptionella framställs nu som det vanliga. Detta blir sedan ett rättfärdigande av kontinuerligt, öppet statligt våld och undertryckande av demokratiska rättigheter. Inte bara det statliga våldet, utan även fascistiska grupperns våld mot "de andra" legitimeras som det nya normala i den sociala tillvaron. En "stelbent livsuppfattning" görs tydlig i form av orubbliga normer för socialt beteende och politiskt liv. Alla olikheter stämplas som vanhelgande av ett förmodat "nationellt ideal". All olikhetstänkande stämplas som förräderi.

2) Leder övergången till ett fascistiskt styre till någon ny politisk situation? Kommer det att ge nya möjligheter för det proletära partiet?

Ja, det gör det. Parlamentariska illusioner hos en stor del av massorna skingras. Även partier inom den härskande klassen och vissa delar av statsapparaten blir villiga att samarbeta, om än indirekt, med kommunistpartiet. Möjligheten till formell eller informell frontverksamhet framträder på en bredare nivå. Som Kuusinen påpekade: "... *den revolutionära utvecklingen både hindras och påskyndas av bourgeoisieens fascistiska raseri.*"

Massorna i de imperialistiska länderna lider definitivt av statens förtryckande åtgärder även under förhållanden med borgerlig demokrati. Men upphävandet av valdemokrati och konstitutionellt garanterade rättigheter, tillsammans med ett flagrant undertryckande av demokratiska rättigheter, kommer att framstå som en särskild händelse. Att vägra erkänna detta innebär att man förlorar en taktisk möjlighet. Det skulle vara ett vänsteropportunistiskt misstag.

Kominterns diskussion och teser om fascismen och enhetsfronten var inriktade på de imperialistiska länderna, där möjligheten till ett revolutionärt maktövertagande inte alltid finns. Frågan om huruvida den antifascistiska kampen skulle leda till en revolution eller inte berodde på många objektiva faktorer. På den tiden var valkamp en allmänt tillämpad taktik i imperialistiska länder. Därav väg-

4. <https://materialjournal.net/notes-for-a-critique-of-dimitrov-the-orthodox-line-on-fascism-and-the-popular-front-strategy/>

5. <https://washingtonareaspark.com/wp-content/uploads/2019/01/1934-13th-plenum001.pdf>

ledningen till partier i den typen av länder att ta upp folkfrontstaktik i valfronten för att förhindra fascistiska partier från att komma till makten.

Men insisterade Komintern på att bildandet av sådana fronter var det nödvändiga sättet att gripa makten? NEJ.

(Det är) *"fel att föreställa sig att enhetsfrontsregeringen är ett outhärligt steg på vägen mot upprättandet av proletariatets diktatur. Lika fel som uppfattningen att den fascistiska diktaturen med säkerhet omedelbart kommer att ersättas av proletariatets diktatur. Kommer proletariatet självt att vara förberett i det avgörande ögonblicket för att direkt störta bourgeoisie och upprätta sin egen makt? Eller kommer proletariatets rörelse och den antifascistiska folkfronten i det särskilda skedet endast att vara i stånd att undertrycka eller störta fascismen, utan att direkt gå vidare till att avskaffa borgarklassens diktatur?"*⁶

De moderna härskande klasserna i de förtryckta länderna införlivar ofta delar av den fascistiska ideologin. Den blandas med det autokratiska styrelseskicket att "styra genom påbud", som tidigare var vanligt förekommande under feodala regimer över hela världen. Detta beror på de kvarvarande halvfeodala socioekonomiska och kulturella förhållandena i tredje världen. Som en följd av detta är även former av borgerligt styre som det parlamentariska systemet till sin natur behäftade med brister, även när de existerar.

Den sömlösa övergången från moderna former av borgerligt styre till feodala autokratiska former är ett permanent inslag i denna typ av länder. Det tar sig dock olika uttryck. I storstäderna, och särskilt bland medelklassen och överklassen, är "rättsstatsprincipen" i de flesta fall normen. Men på landsbygden, och särskilt för dem som befinner sig långt ner på samhällsstegen, är det de lokala förtryckarna som stiftar lagarna. De får kompetent hjälp av moderna instrument för "laglig styrning", såsom polisen och lokala organ som panchayats⁷. Oftast är deras råa våldsamhet, med all sin reaktionära omänsklighet, en permanent företeelse. Den blir vanligtvis den avgörande faktorn.

Men även i denna typ av länder leder fascistiska försök att inskränka de demokratiska rättigheterna oundvikligen till ett brett massmotstånd. Detta är en återspeglning av den växande demokratiska medvetenheten bland massorna. Det är ett resultat av deras egen kamp och av den medvetenhet de har fått genom det bredare globala informationsflödet. Även om det är kvalitativt annorlunda än i imperialistiska länder, finns det därför möjlighet att bilda breda fronter mot fascistisering även i denna typ av länder. Detta måste aktivt tas upp inom olika områden, med fokus på att försvara och utvidga folkets demokratiska rättigheter. Dessa rättigheter vanns på gatorna och de måste i första hand försvaras på gatorna. Ett direkt fascistiskt styre kommer att sätta allvarliga gränser för dessa aktiviteter. Men det kommer också att öppna upp nya kanaler.

Låt oss nu komma till det fascistiska hotets särdrag som vi står inför i Indien. För att göra det måste vi först skingra felaktiga uppfattningar om det.

Ett sådant begrepp är "nyfascism" som förs fram av CPI(M-L)Red Star. De hävdar att detta är *"fascism under nyliberalismen där gamla termer och metoder som förknippas med fascism har blivit irrelevanta"*. Ändå finns det ingen förklaring till fascismens nya egenskaper eller den nya taktik som ska användas. Det står: *"... nyfascismen, som stöds av de mest reaktionära, högerextrema delarna av företagskapitalet, har till skillnad från den 'klassiska fascismen', som var begränsad till Europa under kolonialtiden, blivit transnationell (och omfattar både imperialistiska och nykolonialt beroende länder i Asien, Afrika och Latinamerika) i takt med globaliseringen eller internationaliseringen av kapitalet och den världsomspännande superexploateringen av arbetarklassen ..."*⁸

Är fascism i förtryckta länder något som bara förekommer under nykoloniala förhållanden? Under fascismens framväxt under mellankrigstiden i de imperialistiska länderna var nästan alla länder i tredje världen kolonier. Det var inte fråga om att någon fraktion av den lokala storbourgeoisien skulle anta en annan form av styre än den kolonialmakten påtvingade. I halvkolonier var detta möjligt. Och fascismen som styrelseform växte fram i några av dem. Blåskjortorna, en fascistisk

6. <https://www.marxists.org/reference/archive/dimitrov/works/1935/unity.htm#s5>

7. Ett valt byråd i Indien.

8. <https://redstaronline.in/2023/12/24/rising-tide-of-far-right-neofascism-at-a-global-level-including-india-and-task-before-people-p-j-james/>

(Anteckningar till ett online-samtal anordnat av bsCEM, Delhi. En tidigare version finns på <https://materialjournal.net/response1/>. En videopresentation av denna text med voice over på malayalam finns på <https://youtu.be/fyEDcFvBCr0> och <https://www.instagram.com/p/C9FU9SQuGLs/>)

paramilitär organisation inom Koumintang, var en del av staten. Den tog efter Mussolinis svartskjortor. Den nya stat som Getúlio Vargas etablerade i Brasilien (1937-1945) var ett annat exempel. Dessutom är den koppling som "Red Star" gör mellan globalisering och fascism i tredje världen förenklad. Hur förklarar man de fascistiska diktaturer som växte fram under perioden före globaliseringen?

Den fascism som Sangh Parivar för närvarande främjar i Indien genom Modis regering är ett resultat av de reaktionära grundvalar som det indiska parlamentariska systemet vilar på. Med reaktionära grundvalar menar jag den ihållande halvfeodalism och byråkratkapitalism som är unik för alla förtryckta länder. Men det är inte allt. Det utgör också ytterligare ett steg i de härskande klassernas projekt för att ta itu med och övervinna den långvariga legitimitetskris som de har stått inför i årtionden. Under Sangh Parivars styre har den fått en distinkt aggressiv nyans och ett dubbelt så giftigt innehåll. Detta gör det lämpligt att kalla den för brahmanisk Hindutva-fascism.

Är vi på väg mot ett hinduiskt Rashtra, som RSS förespråkar? Svaret på det ligger i vad vi förstår med detta hinduiska Rashtra. Om det anses bli verkligt först när en formell, konstitutionell, deklaration görs, då är det ännu inte gjort. Men i annat fall är det redan här. Ett de facto hinduiskt Rashtra finns redan här. Det är nuet, inte framtiden.

Diktatur i politiken, imperialistiska och lokala företag i ekonomins tjänst, hindutva-hegemoni i sam-

hället, kast- och patriarkal hegemoni i kulturen - detta är Modis RSS-BJP-regerings natur. Sanatana Dharma (Manuvad) är dess vapen. Etablering av Hindu Rashtra är dess mål.

Fascismen är ett resultat av imperialisternas och de indiska härskande klassernas försök att övervinna de kritiska utmaningar som de står inför på det politiska och ekonomiska området. Den uttalade brahmanismen har sitt ursprung i den indiska statens särskilda legitimitetskris. Dess aggressiva hållning kommer från RSS fascistiska natur. Alla är utan tvekan sammankopplade. Det är därför det är korrekt och nödvändigt att tala om den brahmanska hindutvafascismen. Men samtidigt måste vi också notera att de kommer från distinkt olika källor. Detta innebär att motståndet måste vara mångfacetterat.

Genom att utmana den enhetliga identitet som den brahmanska Hindutva-fascismen insisterar på med de faktiskt existerande mångfacetterade identiteterna, undergräva dess ensidiga berättelse genom att lyfta fram och försköna det demokratiska innehållet i de många berättelser om tro och mytologier som frodas bland folken, rasera dess patriotiska anspråk med sanningen om dess svek mot landet och det utländska kapitalets rovgiriga natur och, framför allt, presentera och främja visionen om ett samhälle där frihet, demokrati och jämlikhet verkligen kan blomstra och skapa grunden för framtida framsteg, kan detta avskryvbara hot konfronteras och besegras.

Den stora proletära kulturrevolutionen: En marxistisk introduktion

Det saknas idag en marxistisk redogörelse för Den stora proletära kulturrevolutionen (1966-1976), d.v.s. en redogörelse som utgår från ett historiematerialistiskt perspektiv. Denna bok ämnar fylla detta tomrum. Den avser även att belysa de händelser som ledde fram till kulturrevolutionen samt att visa hur denna revolution hade en teoretisk grund i Marx och Engels lära. Den stora proletära kulturrevolutionen var en landsomfattande klasskamp mot borgerliga element inom Kinas kommunistiska parti som ville återställa kapitalismen. Det var även en kamp mot det gamla samhällets kvarlevor som hade en korrupperande verkan på partimedlemmarna och hindrade socialismens vidareutveckling till kommunismen.

Beställ hos www.oktoberforlaget.se

Varför nyliberalismen behöver neofascister

PRABHAT PATNAIK

*Prabhat Patnaik är professor emeritus vid Centrum för ekonomiska studier och planering, Jawaharlal Nehru University, New Delhi. Han har bland annat skrivit böckerna *Accumulation and Stability Under Capitalism*, *The Value of Money*, *Re-envisioning Socialism* och, senast, *Capitalism and Imperialism: Theory, History, and the Present*, tillsammans med Utsa Patnaik.*

Det har gått fyra decennier sedan den nyliberala globaliseringen började omforma världsordningen. Under denna tid har dess agenda decimerat arbetstagarnas rättigheter, infört strikta begränsningar för budgetunderskott, gett stora skattelättnader och räddningspaket till storfinansen, offrat lokal produktion till förmån för multinationella leveranskedjor och privatiserat offentliga tillgångar till spotpriser.

När trickle-down-ekonomin förlorade sin trovärdighet behövdes en ny stödpelare för att upprätthålla det nyliberala regimet politiskt. Den kom i form av neofascism.

Resultatet idag är ett perverst regim som kännetecknas av fri rörlighet för kapital, som relativt enkelt rör sig över internationella gränser, samtidigt som människors fria rörlighet kontrolleras hänsynslöst genom en kraftig ökning av inkomstskillnaderna och en stadig urvattning av demokratin. Oavsett vem som kommer till makten, oavsett vilka löften som ges före valet, följs samma ekonomiska politik. Eftersom kapital, särskilt finanskapital, kan lämna ett land *en masse* med extremt kort varsel – vilket leder till en akut finanskris om dess ”förtroende” för ett land undergrävs – är regeringar ovilliga att rubba status quo; de bedriver en politik som gynnar finanskapitalet och som faktiskt krävs av det. Kort sagt ersätts folkets suveränitet av den globala finansvärldens och de inhemska företagens suveränitet.

Denna inskränkning av demokratin motiveras vanligtvis av politiska och ekonomiska eliter med

att nyliberal ekonomisk politik leder till högre BNP-tillväxt – vilket anses vara det *högsta godet* som all politik bör sträva efter. Och i många länder, särskilt i Asien, har den nyliberala eran faktiskt lett till en märkbart snabbare tillväxt än under den tidigare perioden av dirigism. En sådan tillväxt gynnar naturligtvis knappast majoriteten av befolkningen: i själva verket är nyliberala politiska åtgärder ännu mer förknippade med ökande inkomstskillnader än med BNP-tillväxt. (Till och med ekonomerna Jonathan D. Ostry, Prakash Loungani och Davide Furceri vid Internationella valutafonden medger detta i sin artikel från 2016, ”Neoliberalism: Oversold?”) Men nyliberalerna har sålt ett kraftfullt svar på denna invändning: en ökning av inkomstskillnaderna bör betraktas som ett acceptabelt pris att betala för snabbare tillväxt, eftersom det fortfarande kan innebära en absolut förbättring av förhållandena för de sämst ställda. Den grundläggande ideologiska uppfattningen inom nyliberalismen har varit att tillväxt lyfter alla båtar, även om vissa båtar lyfts mycket mer än andra.

Det finns kanske inget bättre motexempel på detta påstående än Indien, där nyliberala politiska åtgärder infördes 1991 – vilket ledde till både en dramatisk ökning av ojämlikheten och, samtidigt, en ökning av vissa mått på absolut fattigdom och en decimering av småbrukarnas jordbruk. 1982, efter mer än sex decennier av stark inkomstbeskattning, stod de 1 procent som tjänade mest för bara 6 procent av nationalinkomsten, enligt Lucas Chancel och Thomas Piketty. År 2014 hade den siffran svällt till 22 procent, den högsta nivån på ett sekel. Samtidigt ökade också fattigdomen, vilket ekonomen Utsa Patnaik har visat i en färsk rapport till Indian Council of Social Science Research. I det indiska landsbygdsområdet, där normen för att definiera fattigdom har varit brist på tillgång till 2200 kalorier per person och dag, ökade andelen fattiga i den totala befolkningen från 58 procent 1993–94 till 68 procent 2011–12 (det senaste året för vilket det finns tillgängliga data från en stor stickprovsunder-

sökning). Samma mönster gällde i stadsregioner, där normen har varit 2100 kalorier per person och dag: andelen fattiga ökade från 57 procent till 65 procent under samma tidsperiod.

Trots dessa och andra sprickor i argumentet om den stigande tidvattnet, som hade blivit alltför uppenbara vid sekelskiftet, behöll berättelsen om att nyliberalismen skulle gynna alla en viss giltighet fram till början av 2000-talet, av minst två skäl. För det första sägs den nyliberala globaliseringen ha bidragit till den häpnadsväckande minskningen av fattigdomen i Kina – ekonomen Pranab Bardhan har kraftfullt ifrågasatt denna konventionella berättelse på dessa sidor – och en betydande del av den globala medelklassen klarade sig bra: dess möjligheter utökades tack vare outsourcing av en rad aktiviteter från avancerade länder och en ökning av andelen ekonomiskt överskott, orsakad av sviktande löner men ökad produktivitet hos arbetarklassen. För det andra hyste även de som drabbats av den nyliberala systemet ofta förhoppningen att den ihållande höga tillväxten förr eller senare skulle ”sippra ner” till dem – en förhoppning som ständigt underbyggdes av en mediemarknad som dominerades av medel- och överklassen.

Detta hopp försvann dock mer definitivt när den neoliberal kapitalismens högtillväxtfas tog slut 2008 med kollapsen av den amerikanska bostadsbubblan, vilket ledde till en långvarig kris och stagnation i världsekonomin. När den gamla stödpelaren för trickle-down-ekonomin förlorade sin trovärdighet behövdes en ny stödpelare för att upprätthålla det neoliberal systemet politiskt. Lösningen kom i form av en allians mellan globalt integrerat företagskapital och lokala nyfascistiska element.

Denna dynamik har spelat ut sig i länder runt om i världen, från Narendra Modis uppgång i Indien och Jair Bolsonaros i Brasilien till Donald Trumps i USA. För vissa observatörer speglar vissa aspekter av Trump-administrationen – hans protektionistiska förslag, hans stöd för Brexit – en avvikelse från nyfascism från nyliberalism. Men denna analys överdriver betydelsen av Trumps avsteg från den nyliberala ortodoxin samtidigt som den försummar den distinkta kopplingen mellan nyfascism och nyliberalism i utvecklingsländerna. Som bevis på kopplingen mellan nyfascism och nyliberalism behöver vi inte leta längre än till det faktum att ingen nyfascistisk politisk formation faktiskt har infört kontroller av gränsöverskridande finansiella flöden. I slutändan är det bara genom att införa sådana

kontroller – tillsammans med en stark inhemsk välfärdsolitik – som vi kan undkomma denna allians.

För att bedöma utsikterna för en sådan förändring är det viktigt att förstå de särskilda dragen hos den nya fascismen. Neofascistiska grupper finns i alla moderna samhällen, men vanligtvis bara som marginella element. De hamnar i centrum under krisperioder endast med stöd av företagskapital, som ger tillgång till enorma finansiella resurser och kontroll över företagsägda medier och andra opinionsbildande medel.

En karakteristisk strategi för neofascism, liksom för dess klassiska föregångare, är att demonisera ”den andre”, vare sig det är muslimer i Indien eller ras- och sexuella minoriteter i USA och Brasilien. Hur detta sker varierar naturligtvis från land till land. En sådan förtalskampanj kan ta sig många former: den kanske inte nämner den ekonomiska krisen alls, utan koncentrerar sig istället på majoritetssamhällets behov av att återfå sin ”självrespekt”, som påstås ha skadats av minoriteten i det förflutna. Eller så kan den hålla minoriteten ansvarig för de ekonomiska problemen, helt bortsett från dess påstådda roll i att skada majoritetssamhällets självrespekt. Icke-fascistiska regeringar anklagas för att ”fjäskar” för denna minoritet genom att bedriva en ”eftergiftspolitik”.

Neofascistiska grupper finns i utkanten av alla moderna samhällen, men de hamnar i centrum endast med stöd av företagskapital.

Förutom sina attacker mot ”den andre” ekar neofascismen också den klassiska fascismen genom att attackera alla sina kritiker. Den kallar dem ”antinationalistiska” genom att likställa kritik mot regeringen med förräderi mot nationen. Den anklagar oppositionspartierna för alla möjliga slags brott (tänk på åtalet mot Lula i Brasilien). Den skapar en genomgripande atmosfär av rädsla i samhället – genom att sätta människor i fängelse utan rättegång, genom att skrämja eller vapenisera rättsväsendet, genom att upphäva folkets konstitutionella rättigheter; genom att terrorisera oppositionspolitikerna så att de övergår till det neofascistiska partiet på platser där de förlorar val; genom att släppa lös gäng med ligister på gatorna och på sociala medier för att attackera motståndare; genom att framställa falska anklagelser mot oliktankande; genom att undergräva statliga institutioners oberoende; och så vidare. I allt detta får nyfascismen hjälp av en foglig och lydig media. Och genom allt detta använder den sin överlägsenhet för att hjälpa företagssektorn att at-

tackera de rättigheter som arbetarna vunnit genom årtionden av kamp.

Även om alla dessa element hämtar inspiration från den klassiska fascismen, skiljer sig nyfascism också från sina historiska föregångare på viktiga sätt. Den klassiska fascismen uppstod innan kapitalet hade globaliserats, i den meningen att den tydligare bar prägeln av sitt nationella ursprung: den var inblandad i en intensiv interimperialistisk rivalitet med kapital från andra avancerade länder, en rivalitet där den fick stöd av sin egen stat. Det fascistiska målet var att omfördela en värld som redan var uppdelad i ekonomiska territorier. Dagens nyfascism, däremot, verkar i ett globaliserat finanssystem där den interimperialistiska rivaliteten dämpas av det fria kapitalflödet. Eftersom det globaliserade kapitalet är inriktat på att hålla hela världen öppen för sin fria rörlighet, motverkar det interimperialistisk rivalitet och fragmentering av världen i rivaliserande ekonomiska zoner.

Indien är ett tydligt exempel på relationen mellan nyfascism och nyliberalism. För det första hade de nyfascistiska hinduiska supremacisterna som kom till makten 2014 aldrig något att göra med Indiens antikoloniala kamp (en av dem mördade till och med Mahatma Gandhi). I stället är de extremt nyliberala, ännu mer än tidigare nyliberala regeringar. Hela deras politiska hållning, även under pandemin, är inriktad på att hålla budgetunderskottet under kontroll av rädsla för att stöta sig med den globaliserade finansvärlden, vilket har gjort Indien till ett av de länder som erbjuder minst statligt stöd till de människor som drabbats av nedstängningen. Indiens regering är idag också mer ivrig än någonsin att privatisera offentliga företag och ge stöd till företag, särskilt några få utvalda. Och den har varit mer angelägen än någon tidigare regering att säkerställa företagets intrång i småbrukarnas jordbruk och småskaliga produktion.

Sedan nyliberalismen infördes i Indien har det faktiskt skett en tragisk ökning av självmorden bland bönder – mer än 300 000 under de två och ett halvt decennierna efter 1991. Detta beror på böndernas växande skuldsättning. Skuldsättningen har exploderat till följd av högre kostnader för privatiserade samhällsviktiga tjänster och en kraftig minskning av vinsterna för jordbruket efter att regeringen dragit tillbaka sitt prisstöd för kommersiella grödor och minskat stödet för livsmedelsgrödor. Trycket på jordbruket, en sektor som sysselsätter nästan hälften av den totala arbetskraften, har varit så drastiskt att antalet ”jordbrukare” har minskat med 15 miljoner

mellan två folkräkningar, 1991 och 2011. Vissa blev arbetare och andra migrerade till städerna i jakt på icke-existerande jobb, vilket ökade antalet arbetslösa eller undersysselsatta arbetare och försvagade förhandlingspositionen för de relativt få fackligt anslutna arbetarna. BNP-tillväxten har ökat, men tillväxttakten för sysselsättningen har minskat – faktiskt halverats – vilket har lett till att den ligger under den naturliga tillväxttakten för arbetskraften.

Den massiva bondeagitation som för närvarande skakar landet syftar till att upphäva tre jordbrukslagar som antogs förra året av Modis regering och som bara ytterligare utvidgar detta nyliberala regime. Den amerikanska administrationen och Internationella valutafonden är kritiska till den indiska regeringens hantering av agitationen, men stöder ändå de tre lagarnas huvudinriktning. Modis nyfascism är således ganska entydig i sitt försvar och främjande av den nyliberala agendan.

Hur stabil är denna globala allians mellan nyliberalism och nyfascism? Hur länge kan vi förvänta oss att nyfascismens andra-skapande ska kunna stötta en krisdrabbad nyliberalism? Å ena sidan, eftersom den globala finansvärlden inte tolererar krig mellan större eller mindre kapitalistiska makter, kan man tro att nyfascism är här för att stanna. Å andra sidan är nyfascistiska regimer själva underkastade de begränsningar som den globaliserade finansvärldens hegemoni medför, och i ett avseende är denna begränsning ödesdigert hämmande: den undergräver nyfascismens förmåga att återuppliva sysselsättningen.

Neofascismen hindras av nyliberalismen i ett avgörande avseende: den är oförmögen att få slut på massarbetslösheten.

Den klassiska fascismen återupplivade sysselsättningen genom statliga försvarsutgifter som finansierades till stor del genom upplåning, det vill säga genom att driva ett stort budgetunderskott. Det var genom sådana insatser som Japan blev det första landet som kom ut ur den stora depressionen 1931 och Tyskland blev det första europeiska landet som genererade en konjunkturuppgång 1933 under nazistregimen. Som ett resultat av detta fanns det till och med en kort period, mellan slutet på massarbetslösheten och början på krigets fasa, då de fascistiska regeringarna åtnjöt ett betydande massstöd.

Dagens nyfascism är däremot oförmögen att få slut på massarbetslösheten. Det är inte bara att ett sådant mål kräver större statliga utgifter, vilket redan

är föremål för förakt bland nyliberalerna, utan dessa utgifter måste finansieras genom att beskatta kapitalisterna eller genom ett budgetunderskott – båda uteslutna under nyliberalismen. Enligt den nyliberala doktrinen ska beskattning av kapitalisterna, vare sig det är genom vinstskatt eller förmögenhetsskatt, påverka deras ”animaliska instinkter” negativt, som Keynes skulle uttrycka det – det vill säga den samlade summan av attityder som främjar större investeringar från kapitalisternas sida. Ett större budgetunderskott å andra sidan ses med ogillande av finansvärlden, eftersom det undergräver kapitalisternas sociala legitimitet (särskilt de finansiella intressen som utgör vad Keynes kallade ”funktionslösa investerare”).

Denna situation utgör ett problem för neofascismens grepp om makten. Dess oförmåga att lindra krisen inom nyliberalismen kan leda till att den förlorar valet (förutsatt att den inte riggar valet eller helt och hållet kringgår det): detta är förmodligen vad som hände i USA när Trump förlorade mot Joe Biden. Men även om nyfascismen förlorar på kort sikt kommer den att förbli en stark utmanare om makten så länge efterföljande regeringar återgår till nyliberalism som vanligt, vilket har varit mönstret under en tid. För att bryta denna cykel är det viktigt att en efterföljande regering inte bara återupptar den gamla nyliberala politiken som leder till växande ojämlikhet, växande fattigdom och växande arbetslöshet. Det måste ske en avgörande omställning mot en robust välfärdsstat med återupplivade offentliga sociala tjänster, offentliga nyttigheter och hög sysselsättning – precis den politik som den globala finansvärldens hegemoni har motverkat.

Kvantitativt är en sådan omställning fullt möjlig. I Indien har det uppskattats att det skulle kosta 1,5 procent av BNP att införa fem universella och rättsligt bindande ekonomiska rättigheter i landet – rätten till mat, rätten till sysselsättning (eller full lön om sysselsättning inte tillhandahålls), rätten till gratis hälso- och sjukvård genom en nationell hälsovårdstjänst, rätten till gratis, offentligt finansierad utbildning (åtminstone fram till skolavslutningen) och rätten till en ålderspension som går att leva på och adekvat invaliditetsersättning – skulle kräva ytterligare 10 procent av BNP utöver vad som redan spenderas under dessa rubriker. I praktiken skulle detta kräva att ytterligare resurser motsvarande 7 procent av BNP anskaffas, eftersom ökningen av BNP till följd av dessa utgifter ändå automatiskt kommer att ge extra intäkter. (Jayati Ghosh och jag diskuterar dessa beräkningar i vårt bidrag till den nyligen utgivna boken *We the People: Establishing*

Rights and Deepening Democracy redigerad av Nikhil Dey, Aruna Roy och Rakshita Swamy.)

Dessa 7 procent kan samlas in genom endast två skatter, som endast tas ut av den översta procenten av landets befolkning: en förmögenhetsskatt på 2 procent och en arvsskatt som tas ut av samma grupp till en tredjedel av det som ärvs varje år. En förmögenhetsskatt har också vunnit mark i den offentliga debatten i USA efter förslag från Bernie Sanders och Elizabeth Warren under valkampanjen 2020; några amerikanska miljardärer stödde till och med Warrens förslag. Kort sagt finns det en allmän förståelse som växer fram över hela världen att för att undkomma den nuvarande konjunkturen krävs en styrkning av de välfärdsstatliga åtgärder som har dragits tillbaka under nyliberalismens frammarsch.

För att komma ur denna situation måste den globala opinionen mobiliseras beslutsamt mot nyliberalismen.

Politiskt kommer denna förändring naturligtvis att vara utmanande. Försök att beskatta de rika kommer att skrämja bort investerare och väcka farhågor om kapitalflykt eller otillräckliga finansiella inflöden för att täcka det växande handelsunderskottet som skulle bli följden. Förr eller senare måste lösningen innebära kontroll över finansiella utflöden. Sådana åtgärder behöver dock inte nödvändigtvis innebära en katastrof för utvecklingsländerna. Stora, diversifierade ekonomier kan hantera konsekvenserna: de kortsiktiga svårigheterna med att hantera handelsunderskottet – på grund av att finansiella inflöden sinar i kölvattnet av sådana kontroller – kan med tiden övervinnas genom en diversifiering av produktionen med målet att uppnå större självförsörjning. Små ekonomier kan klara sig genom att gå samman och bilda lokala handelsblock. Den verkliga orsaken till oro är om de avancerade länderna, globaliseringens ”väktare”, inför handelssanktioner och på andra sätt ingriper mot länder som försöker undkomma nyfascism genom att anta en sådan folkvänlig ekonomisk politik.

Neofascismens angrepp på demokratin är ett sista desperat försök från den neoliberal kapitalismens sida att rädda sig ur krisen. För att undkomma denna situation måste den globala opinionen mobiliseras beslutsamt mot neoliberalismen, och stöd från globala demokratiska rörelser måste samlas. Endast då kommer denna grogrund för neofascism äntligen att undanröjas.

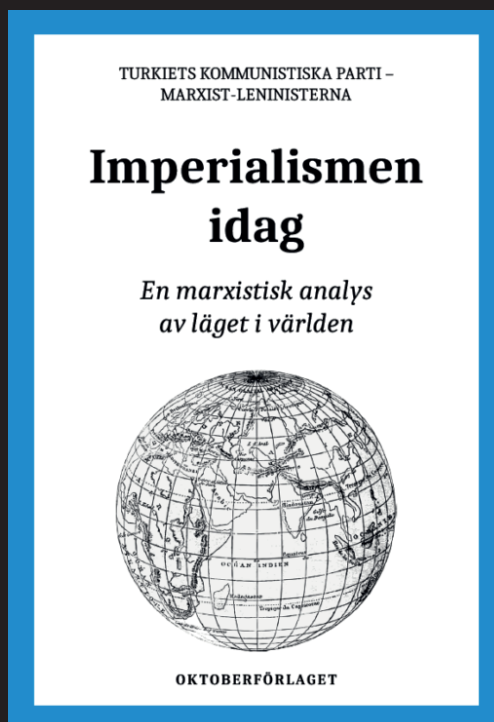

Imperialismen som kapitalismens högsta stadium

I denna bok analyserar Lenin övergången från konkurrenskapitalism till monopolkapitalism och imperialism. Han gör en definition av begreppet imperialism som ett särskilt stadium i kapitalismens utveckling och skriver att detta stadium har fem speciella kännetecken, nämligen monopolisering av kapital, uppkomsten av en finansoligarki, kapitalexportens ökande betydelse, monopolens uppdelning av världen och avslutandet av jordens territoriella uppdelning mellan stormakterna. Lenins bok om imperialismen är en vidareutveckling av marxismen och den har haft enorm betydelse för den revolutionära rörelsen i världen. Lenins definition av imperialismen diskuteras än idag.

Imperialismen idag - en marxistisk analys av världsläget

I en unik översikt över världsläget utgår författarna från Marx' och Lenins analys av kapitalismens motsättningar, imperialismen och klasskampen. Man går in på vad rivaliteten mellan olika monopolföretag liksom den mellan olika imperialistiska länder får för konsekvenser för världens länder och folk. Grundläggande för utvecklingen mot det alltmera försämrade tillståndet i världen är strävan efter maximal profit. Samtidigt blir den sjunkande profitkvoten problematisk för monopolbolag och stater. I boken behandlas bland annat Ukrainakriget, palestiniernas kamp, liksom klasskampen i Europa och Asien. Konfrontationen mellan å ena sidan de europeiska imperialistmakterna och å andra sidan de nya imperialistmakterna Ryssland och Kina i Afrika tas upp speciellt. Den andra delen i boken handlar om arbetarklassens och folkens kamp, som ständigt blossar upp och som inte lämnar monopolbolag och stater någon ro.

Beställ hos
www.oktoberforlaget.se

